

Opetus- ja kulttuuriministeriö

2/4.1./13

21.2.2013

Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö
Kuuleminen 20.2.2013**Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto varhaiskasvatusta koskevien säädösten uusimisesta**

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä lausuntopyynnöstä. Neuvottelukunta ottaa kantaa sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta.

1. Mistä asioista uudistuvassa lainsäädännössä tulisi säätää?**Lain tavoitteet**

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää lisättäväksi lain tavoitteisiin *sukupuolten välisen tasa-arvon*.

Lain tavoitekohdassa (nykyisen lain kohta 2 a §) tulee mainita eri sukupuolta olevien lasten tasa-arvoisesta kohtelusta ja moninaisten roolien ja aktiviteettien tarjoamisesta.

Nykyiseen muotoiluun 2 a § ”Edistäessään lapsen kehitystä päivähoidon tulee tukea lapsen kasvua yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen.” lisättäisiin avarakatseisuuteen ja moninaisuuden kunnioittamiseen.

Subjektiiivinen päivähoito-oikeus turvattava

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän asettamiskirjeessä todetaan, että *päivähoito säilyy subjektiivisena oikeutena*.

Henkilöstön koulutus

Henkilöstön täydennyskoulutukseen tulee *lisätä sukupuolitietoisien kasvatuksen opintoja*. Henkilöstön täydennyskoulutusveloitteesta sukupuolitietoiseen kohtaamiseen lasten kanssa tulee säätää opetus- ja kulttuuriministeriön tarkemmalla säännöksellä (ks. nykyisen lain 27 §).

Tasa-arvoisemman kasvatuksen kehittäminen lähtee kasvattajien tietoisuuden hermistämisestä omille, vuosien aikana kulttuurista omaksutuille ajattelutavoille. Puhetapojen, huomion kohteiden, lelujen, värien ja kehonkielen avulla voisimme nykyistä selvemmin viestittää lapselle avaraa kuvaa tyttöydestä, poikamaisuudesta, naiseudesta ja mieheydestä.

Sukupuolittietoisen varhaiskasvatusympäristön rakentaminen

Lainsäädäntöön tulee sisällyttää myös sukupuolittietoisen varhaiskasvatusympäristön rakentaminen. Tähän voidaan vaikuttaa varhaiskasvattajien perusopinnoissa olevilla kaikille pakollisilla tasa-arvo- ja sukupuolittietoisilla opintojaksoilla sekä täydennyskoulutuksella.

Varhaiskasvatus toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun piiriin

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kannattaa *varhaiskasvatuksen saattamista toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun piiriin*. Tasa-arvosuunnitelma on erinomainen väline rakentaa sukupuolittietoista varhaiskasvatusympäristöä.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

On kehitettävä teoreettisia välineitä ja kasvatuskäytäntöjä, jotka mahdollistavat moninaisuuden kunnioittamisen. Jotta teoreettiset välineet ja kasvatuskäytännöt kehittyisivät, tarvitaan *lisää tutkimusta ja kehittämistoimintaa*. Sillä, että koulutetaan kasvattajia kiinnittämään huomiota sukupuoleen, voi olla merkittävä vaikutus myös uuden tasa-arvoisemman pedagogiikan kehittämisessä.

Omista, totutuista ajattelutavoista tietoiseksi tulemista edistää *työyhteisön ulkopuolinen asiantuntija*. Tarvitaan kehittämistyötä, jonka tavoitteena on tuoda sukupuolisensitiivinen kasvatus lopulta osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa ja päiväkotihenkilökunnan koulutusta.

Jatkuvaa kehittämistä

Tasa-arvoa ei voida pitää pysyvästi saavutettuna asiana, vaan sitä tulee tavoitella joka hetkessä uudestaan. Tämän haasteen kohtaaminen on keskeinen pyrittäessä vähentämään epätasa-arvoisuutta, tavoiteltaessa yhdenvertaisuutta ja luotaessa pohjaa sukupuolten moninaisuudelle. Varhaiskasvatus on keskeinen sukupuoleen kasvattamiseen ja tasa-arvoisten asenteiden välittämiseen.

2. Mitkä ovat perustelut lainsäädäntöön tarvittaville uudistuksille?

Tasa-arvoinen päiväkotitukee lasten kasvua ihmisten moninaisuutta kunnioittaviksi ja paremmalla itsetuntemuksella varustetuiksi yksilöiksi. Tasa-arvoasioihin panostaminen *ehkäisee kiusaamista* ja kannustaa sukupuolten välisiin ystävyyssuhteisiin. Päiväkodeissa, joissa lapset nähdään ensisijaisesti ihmisinä, vähemmän jonkin ryhmän, kuten sukupuolen edustajina, *edistetään niin lasten kuin aikuistenkin viihtyvyyttä*.

Varhaislapsuudessa lapselle merkittävien aikuisten ohjaus, asenteet ja käsitykset tietyille sukupuolelle sopivasta käyttäytymisestä muokkaavat lapsen tulkintaa omista kyvyistään ja identiteetistään. Järjestöjen viimevuotiset kehittämishankkeet (Folkhälsan, Naisasialiitto Unioni ry) antavat viitteitä siitä, että suomalaisessa varhaiskasvatuksessa eri sukupuolta olevia lapsia saatetaan kohdella epätasa-arvoisesti osaksi tiedostamattomasti. Kehittämistyön tulokset osoittavat myös selkeän tarpeen ajankohtaiselle, aiheeseen kohdistuvalle akateemiselle tutkimukselle.

3. Mitkä ovat esitysten oletetut kustannus- ja muut vaikutukset?

Kustannukset riippuvat tavasta hinnoitella kokonaisuus, mitä kaikkea lasketaan mukaan.

Sukupuolietoisuuden huomioiminen suomalaisessa varhaiskasvatuksessa voidaan arvioida toteutettavan nykyisillä yleissivistävän koulutuksen kehittämiseen varatuilla resursseilla (katso myös nykyisen lain kohta 12 §, kunnille ja kuntayhtymille myönnettävä valtionavustus toiminnan kehittämistä, kokeilua ja käynnistämistä varten). Sukupuolietoisuuden ja tasa-arvotietoisuuden lisääntyneenä suomalaisessa varhaiskasvatuksessa tarvittavien lakiuudistusten ja asiakirjapäivitysten (esim. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet) myötä tulee teemasta keskeinen osa käytännön kasvatustyötä ja hallintoa läpivalaisuperiaatteen tavoin.

Kirjallisuutta

Ylitapio-Mäntylä Outi, toim. (2012) Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Väitöstutkimuksia:

Värtö, Petteri (2000): "Mies vastaa tekosistaan...siinä missä nainenkin. Maskuliinisuuksien rakentaminen päiväkodissa. Kuopion yliopisto.

Ylitapio-Mäntylä, Outi (2009): Lastentarhanopettajien jaettuja muisteluja sukupuolesta ja vallasta arjen käytännöissä. Lapin yliopisto.

Eidevald, Christian (2009): Det finns inga tjejbestämmare: Att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek. Väitöskirja. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

Artikkeleita käytännön kehittämistyöstä:

Sundell, Sara & Forsblom-Sinisalo, Paula (2012): Haasta normit – laajenna lapsen mahdollisuuksia. Teoksessa: Ylitapio-Mäntylä Outi, toim. Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-Kustannus. Sivut 125-139.

Paumo, Milla (2012): Totuttujen toimintamallien tiedostaminen. Teoksessa: Ylitapio-Mäntylä Outi, toim. Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-Kustannus. Sivut 141-157.

Tasa-arvovaltuutetun selvitys 2012:

Selvitys sukupuolivähemmistöjen asemasta. Tasa-arvovaltuutetun toimisto. Tasa-arvojulkaissuja 2012: 1. (Katso luku: 5.4.1 Sukupuolen moninaisuus tuntematon myös terveydenhuollon ja opetustoimen ammattihenkilöille, sivut 20-21.)

Hannele Varsa, pääsihteeri